

A MULTIMÉDIÁS ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSA AZ IDEGEN NYELVEK OKTATÁSÁBAN

BICÁKOVÁ JANA –SEMANOVÁ HEDVIGA

Technická univerzita v Košiciach, Katedra jazykov, Vysokoškolská 4,
040 01 Košice, Slovensko

Jana.Bicakova@tuke.sk, Hedviga.Semanova@tuke.sk

Kivonat: A szerzők az interaktív multimédiás nyelvoktatással foglalkoznak, mely az elektronikus oktatás egyik fontos elemét alkotja, és mely újfajta hozzáállást követel az oktatóktól és a tanulóktól. A szerzők röviden felvázolják az oktatási módszer számos előnyét, de szólnak a hátrányokról is, illetve ismertetik azokat a nehézségeket, melyeket az oktatás során le kell küzdeniük.

Kulcsszavak: e-learning, elektronikus oktatás, multimédiás eszközök.

Bevezetés

A 20. század vége és a 21. század eleje az egész társadalom fejlődésében, ezáltal pedig az oktatásban is új fejezetet jelent. Gyakran nevezzük ezt az időszakot információs társadalomnak, mely az oktatás területén az e-oktatás, az ún. *e-learning* bevezetését jelenti. Ez a kifejezés egyrészt egy új műszaki fogalmat, másrészt pedig egy egészen új oktatási módszert testesít meg.

Az idegen nyelvek oktatása területén az e-learning – hála a gyors és állandó műszaki fejlődésnek, ld. az új kommunikációs hálózatokat, a nagy teljesítményű számítógépeket és programokat – nagyon hamar megtalálta a maga helyét. Gyakran emlegetjük az e-learning oktatási programokat, módszereket, segédeszközöket, de nézzük meg, mit is jelent valójában az e-learning.

1. Az e-learning fogalmáról

A fogalom és egyben jelenség meghatározásában megoszlik a szakemberek véleménye. A leglényegesebb eltérés abban rejlik, hogy milyen szempontból közelítik meg a problémát. Egyes szakemberek, gyakran maguk az oktatók is, az e-learning műszaki oldalát hangsúlyozzák, míg mások inkább az oktatási módszert emelik ki. A legújabb adatok alapján, így például az e-learns.com megfogalmazása szerint az e-learning olyan elektronikus oktatási folyamat, amely a számítógépes hálózatot – legtöbbször a világhálót vagy valamilyen helyi hálót, mint pl. a LAN vagy a WAN – alkalmazza az oktatásban.

A kérdés egyik szakértője, M. Huba szerint „az e-learning olyan rendszer, mely az információk feldolgozásával, átvitelével, továbbításával, és tárolásával foglalkozik, s az elektronikus rendszerek eszközeit használja fel az oktatási anyag tartalmának közvetítésére, a feladatok megoldására és a kommunikációra, vagyis a teljes oktatási folyamat irányítására“ (Huba 2003). Egy másik kutató, J. Zounek szerint e-learningnek nevezhetünk bármilyen oktatási folyamatot az intencionalizmus különböző fokozataival, amely „igénybe veszi azokat az információs és kommunikációs technológiákat, amelyek az adatokat és információkat elektronikus formában kezelik“ (Zounek 2006).

A technológiák kihasználása elsősorban az oktatás céljaitól és tartalmától függ, továbbá az oktatási környezettől, valamint az oktatási folyamatban résztvevők igényeitől, azaz a folyamat összes résztvevőjének lehetőségeitől és szükségleteitől.

Ha tehát összegezni szeretnénk az e-learning-definíciók lényegét – figyelembe véve, hogy Szlovákiában és Csehországban e témáról még idáig összefogó tanulmány nem került kiadásra, és az e-learningnek sincs nagy hagyománya az említett országokban – az eddigi tapasztalatok alapján azt mondhatjuk, hogy az e-learning *egy olyan új és még nem teljesen feltárt oktatási eszközrendszer rejt magában, amely már jelenleg is kiegészíti, gazdagítja, változatosabbá teszi a tradicionális oktatási módszereket, bár a legtöbb esetben nem helyettesíti a tradicionális edukációs folyamatot.*

2. Az e-learning sokoldalú felhasználásáról

Az elektronikus oktatás igen széles területet érint, kezdve az interaktív elektronikus programok szerkesztésével, disztribúciójával, folytatva az oktatási folyamat irányításával és a háttér-információk feldolgozásával, illetve befejezve ezek kiértékelésével. Az idegen nyelvek oktatásában kiemelt szerepet játszanak az olyan eszközök – pl. az animációk, az audio- és videofelvételek, a rövid prezentációk, az interaktív szótárak stb. – amelyek az oktatási folyamat hatékonyságát és eredményességét szolgálják.

Az egész folyamat során az oktatónak, illetve tütornak rendkívül fontos szerepe van. Már az elektronikus program szerkesztésénél meg tudja ítélni, hogy a program megfelelő hozzáférhetőséget jelent-e a tanulóknak, mivel a túlságosan bonyolult programok már a tanfolyam kezdetén elbátortalanítják a tanulókat, ugyanis túl sok időt kell szentelniük annak, hogy megértsék a program működését, és kevesebb idejük jut az idegen nyelv elsajátítására. Alapvető követelmény az is, hogy a pedagógusokkal műszaki szakemberek működjenek szorosan együtt. A következő szakaszban, azaz a tananyag összeállításában is folytatódnia kell az együttműködésnek, de a hangsúly ez esetben már a pedagógiai szemponton van.

Akárcsak a tradicionális edukációs folyamatban, itt is a tanár feladata, hogy megfelelően kiválassza és feldolgozza a tananyagot, annak érdekében, hogy az az oktatásra megfelelő legyen. Az e-learning tananyagok jellemzője az, hogy rövidebb szövegekből tevődnek össze, és több gyakorlatból, feladatból állnak. Mindez azt szolgálja, hogy a tanuló rövid, fokozatos lépésekben sajátítsa el az információt. Sokkal gyakrabban ellenőrizheti eredményeit, és ezáltal saját maga határozhatja meg, hogy az elért színvonala alapján képes-e megoldani a további feladatokat vagy sem. Minden tananyag további kiegészítő információkat is tartalmaz, melyek azt segítik, hogy a tanuló több szempontból, más módszerrel is el tudja sajátítani a tananyagot. A kiegészítő eszközök közé tartozik a glosszárium, a két- illetve többnyelvű interaktív szótár, a szómagyarázat, a nyelvtani összefoglaló, további weboldalak stb. Az oktató feladata az is, hogy felmérje a tanulók idegen nyelvi szintjét – ideális esetben megközelítően egyforma szinten vannak –, és ennek alapján válassza ki a megfelelő szöveget, audio- illetve videofelvételt, animációt stb.

Az oktatási módszerek kiválasztása nagy mértékben függ attól, hogy az e-learning csak a folyamat egy részét jelenti, avagy az oktatás teljes folyamatát képezi. A második esetben az oktató (tutor) elsősorban a tanácsadó szerepét veszi át, mivel a folyamat irányítása magának a tanulónak a kezében van, ő dönti el, hogy mennyi időt szentel az egyes feladatok megoldásának, illetve hányszor tér vissza hozzájuk, milyen mértékben foglalkozik a kiegészítő anyaggal. A tutor meghatározott időközökben a diákok

rendelkezésre áll, a fórumokon véleményt cserélhet a többi résztvevővel is. A tuteur az, aki értékeli a feladatok megoldását, és további tanácsokkal látja el a tanulót. Az oktatónak jártasnak kell lennie a pedagógiai követelményeken túl a program műszaki használatában is. Az oktató és tanuló kapcsolata fizikailag ugyan nem személyes, de annál igényesebb, mert az oktató az, aki felmérheti a tanuló hiányosságait, időben figyelmeztetheti őt rájuk, sőt megmutathatja a módját is annak, hogy hogyan küzdje le ezeket.

3. A feladatok összeállításáról

Napjainkra már meglehetősen jól kidolgozott a feladatok megszerkesztésének a módszertana pl. az elektronikus nyelvtanfolyamok számára, hiszen némely országban, így pl. az USA-ban is, az elektronikus oktatás már a harmadik hullámát éri meg. Mindezek ellenére sok oktató (tutor), valamint tanuló arra panaszkodik, hogy a feladatok többsége meglehetősen egyhangú.

Az utóbbi időben a tananyagszerkesztők arra törekcsenek, hogy fokozzák a feladatok sokszínűségét, s hogy minél több audio- és videoanyagot, valamint animációs eszközt használjanak, melyek pszichológiai szempontból is elősegítik az idegen nyelv gyorsabb és hatékonyabb elsajátítását, mivel a tanuló egyszerre több receptoron keresztül jut az információhoz és adatokhoz és dolgozza fel azokat.

Az e-learning oktatási folyamat és módszer hatékonyságát legtöbbször három szempont alapján értékeljük:

1. Pedagógiai szempontból: Ilyenkor a nemzetközi háló és más információs technológiák alkalmazása azzal a céllal történik, hogy az oktatást magasabb szintre emeljük, rövidebb idő alatt nagyobb hatékonyságot érjünk el.
2. Technológiai szempontból: Ez azt mutatja, hogy hogyan valósítjuk meg a tartalom átvitelét az elektronikus médiákon keresztül.
3. Hálózati szempontból: A számítógépes hálózatok kihasználásával az adatok, információk átvitelére következtethetünk.

Századunk mottója, az egész életen át tartó tanulás, az ún. *life long learning* az idegen nyelvek oktatása, elsajátítása esetében többszörösen is érvényes. Az elmúlt időszakban jelentősen megnőtt azoknak az érdeklődők a száma, akik az idegen nyelvet ilyen módon szeretnék elsajátítani. Eddigi tapasztalataink szerint az e-learning módszere az idegen nyelv oktatásában akkor a legmegfelelőbb, ha a tanulók jól motiváltak és felelősségteljesek, mivel a feladatok sikeres megoldásának a terhe az ő vállukon fekszik. Az e-learning egyértelmű előnyei közé tartozik, hogy a tanuló nincs időhöz és helyhez kötve, s ez lehetővé teszi a tanulást akár a foglalkozás, akár a nagyon elfoglalt, pl. sokat utazó emberek számára is.

A tanulási folyamat magának a tanulónak a kezében van, vagyis ún. *self-directed learning*. Az önálló munka azon kívül, hogy erősíti a felelősségtudatot, a logikus gondolkodást is fejleszti bizonyos szerkezetek esetében. Az oktatók szempontjából az e-learning előnye az, hogy a tananyagot a folyamat közben is változtathatják, újíthatják, kiegészíthetik pl. a tanuló észrevételei, igényei alapján is.

4. A hátrányokról

A módszer hátrányai közé tartozik, hogy – összehasonlítva a tradicionális oktatással – hiányzik a közvetlen kapcsolat az oktató és a tanuló között, valamint a többi tanulóval is, hiszen sem az e-mail, sem a videokonferencia, sem a fórum nem teszi lehetővé, hogy jobban megismerjük a tanulók személyiségét.

Néhány esetben gondot okoz a program műszaki bonyolultsága, vagy a tanuló, esetleg az oktató (tutor) nem megfelelő műszaki felkészültsége is.

Összegzés

Azt mondhatjuk, hogy – összehasonlítva az ismertetett módszer és a többi multimédiás interaktív on-line oktatási, illetve a tanulási forma előnyeit és hátrányait – az e-learning a jövőben igen fontos szerepet fog betölteni, de továbbra sem helyettesítheti a tradicionális nyelvoktatást.

Irodalom

- E-learning: *The Partnership Challenge* 2001. OECD (online: March 1, 2005)
Huba, M. 2003. Systémy na riadenie výučby LMS. *Studia Paedagogica* 8.
Koper, R. 2000. From Change to Renewal: Educational Technology.
Foundations of Electronic Environments. (online: February 23, 2004)
Zounek, J. 2006. Změny a inovace ve vzdělávání. *Studia Paedagogica* 11.